

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ,
МОЛОДЕЖИ И СПОРТА УКРАИНЫ

Днепропетровский национальный
университет имени Олеса Гончара

Геолого-географический факультет

Волгоградский государственный
педагогический университет

Днепропетровский детско-юношеский
центр международного сотрудничества

Государственное научно-
производственное предприятие
«Картография»

MINISTRY OF EDUCATION, SCIENCE,
YOUTH AND SPORTS OF UKRAINE

Oles Gonchar Dnepropetrovsk
National University

Faculty of Geology and geography

Volgograd State
Pedagogical University

Dnepropetrovsk child - youth center
of international cooperation

State national - production
enterprise «Cartography»

ГЕОГРАФИЯ, ГЕОЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ: ОПЫТ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

VIII Международная научная конференция
студентов, аспирантов и молодых ученых

GEOGRAPHY, GEOECOLOGY, GEOLOGY: THE EXPERIENCE IN THE SCIENTIFIC RESEARCH

VIII International scientific conference
for students, and post-graduate students

Киев
ГНПП «Картография»
2011

УДК 91 (082) + 574 (082)
ББК 26.8 – я5 + 20.1 – я5
Г 35

Редакционная коллегия:

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара:

проф. Н.В. Поляков, проф. Л.И. Зеленская, проф. В.В. Богданович, проф. И.М. Барг,
проф. Г.П. Евграшкина, проф. А.А. Кроик, доц. О.Е. Афанасьев, доц. В.В. Безуглый,
доц. А.С. Горб, доц. Л.И. Довгаль, доц. Л.В. Доценко, доц. Н.Ф. Дудник, доц. Н.Н. Дук,
доц. А.А. Ламекина, доц. Г.А. Лисичарова, доц. В.В. Манюк, доц. Вад.В. Манюк,
доц. Т.П. Мокрицкая, доц. С.Н. Сердюк, доц. И.Н. Суматохина, доц. А.В. Троценко,
доц. Н.П. Шерстюк

Волгоградский государственный педагогический университет:

проф. А.М. Коротков, проф. В.А. Брылёв, доц. А.М. Веденеев, доц. О.В. Козина

Рекомендовано к печати учеными советами:

*геолого-географического факультета Днепропетровского национального
университета имени Олеся Гончара (протокол № 8 от 23 марта 2011 г.);
естественно-географического факультета Волгоградского государственного
педагогического университета (протокол № 8 от 18 апреля 2011 г.).*

Составитель: доц. О.Е. Афанасьев

География, геоэкология, геология: опыт научных исследований:

Г 35 Материалы VIII Международной научной конференции студентов, аспирантов и молодых ученых / Под ред. проф. Л.И. Зеленской. – К.: ГНПП «Картография», 2011. – Вып. 8. – 410 с.

Географія, геоекологія, геологія: досвід наукових досліджень:

Г 35 Матеріали VIII Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів і молодих вчених / За ред. проф. Л.І. Зеленської. – К.: ДНВП «Картографія», 2011. – Вип. 8. – 410 с.

Сборник содержит материалы научных исследований, озвученных на VIII Международной научной конференции студентов, аспирантов и молодых ученых, проведенной на базе геолого-географического факультета ДНУ им. О.Гончара в мае 2011 г. Круг вопросов, освещенных в публикациях, охватывает множество актуальных проблем физической и общественной географии, экологии и рационального природопользования, геоморфологии и инженерной геологии, аспектов развития туристской деятельности и других вопросов, изучаемых молодыми исследователями – студентами и аспирантами высших учебных заведений Украины, России, Беларуси, Узбекистана, Азербайджана, Германии.

Материалы статей публикуются в авторской редакции.

Авторы опубликованных материалов и их научные руководители (рецензенты) несут полную ответственность за содержание публикаций, достоверность и точность приведенных фактов, цитат, имен собственных, ссылок и прочих сведений.

ББК 26.8 – я5 + 20.1 – я5

© Афанасьев О.Е., составление, 2011
© Днепропетровский национальный университет
имени Олеся Гончара
© ГНПП «Картография»

4. Солодовников Д.А., Филиппов О.В., Золотарев Д.В.
Современные гидролого-геоморфологические условия и геодинамические процессы на территории

Александровского грабена // Проблемы комплексного исследования Волгоградского водохранилища. – Волгоград: Волгоградское науч. изд-во, 2009. – С. 51-64.

Костенюк Л. В.

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, асистент
Науковий керівник: д.геогр.н., проф. Юценко Ю.С.
Gorshenina@gala.net

ВЕРТИКАЛЬНІ РУСЛОВІ ДЕФОРМАЦІЇ НА РІЧКАХ БАСЕЙНУ ВЕРХНЬОГО ПРУТУ

Вертикальні руслові деформації включають в себе процеси врізання чи розмиву дна з одного боку та акумуляцію наносів і їх накопичення на дні з іншого. Вертикальні деформації зумовлені автоматичним вирівнюванням транспортуєчої здатності потоку, трансформацією питомої енергії його живого перерізу і затратами енергії по довжині ріки на рух води, транспорт наносів та ерозію ґрунтів ложа і берегів. Головною причиною їх виникнення є зміна співвідношення між величиною стоку наносів та транспортуєчої здатністю потоку. При незмінності останньої, збільшення стоку наносів веде до їх акумуляції, а його зменшення – до розмиву дна [1].

Вертикальні руслові деформації можна прослідкувати за змінами поздовжнього профілю ріки, через криві $Q=f(H)$, та на основі даних постійних спостережень гідрологічних постів, а саме за графіками зміни рівнів води багаторічних середніх, мінімальних та максимальних витрат води (рис.1-2). На графіки нанесені логарифмічні лінії тренду, що показують загальну тенденцію вертикальних деформацій за даний період часу.

В межах досліджуваного басейну вимірювання витрат води проводять на 10 постах, з них 5 постів знаходяться в басейні р. Черемош, 4 на р. Прут та 1 на гірській р. Кам'янка, що є невеликою притокою Прута. Вимірювання витрат води на річках басейну Верхнього Пруту проводиться із середини минулого століття.

Навіть на фоні зниження лінії тренду, що свідчить про направлене врізання русла на даній ділянці, можна виділити роки з періодичною акумуляцією наносів і тимчасовим зростанням рівнів води і відміток дна. Паралельність ліній тренду середніх, мінімальних та максимальних витрат підтверджує односторонню направленість вертикальних деформацій.

Для постів Білий Черемош – с. Яблуниця, р. Черемош – с. Устеріки тренди середніх, мінімальних та максимальних витрат показують незначні темпи врізання ріки (до 10 см за весь період спостережень) і розміщуються паралельно один до одного, що свідчить про відносну стабільність русла на цих ділянках.

Для пунктів спостережень на р. Чорний Черемош – смт Верховина, р. Путила – Путила, р. Прут – с. Кремінці, р. Прут – м. Яремча та р. Прут – м. Чернівці характерні інтенсивні переформування русла пов'язані із направленим врізанням рік на ділянках постів.

Для пункту р. Прут – смт Ворохта (рис. 2) графіки середніх і мінімальних витрат показують просадку рівнів, для максимальних витрат рівневий режим характеризується не значним приростом. Можливими причинами нев'язки середніх і мінімальних витрат із максимальними є грядові форми рельєфу, які при проходженні високих витрат затоплюються водою і їх вплив на приріст рівнів води від зростання водності стає мінімальним.

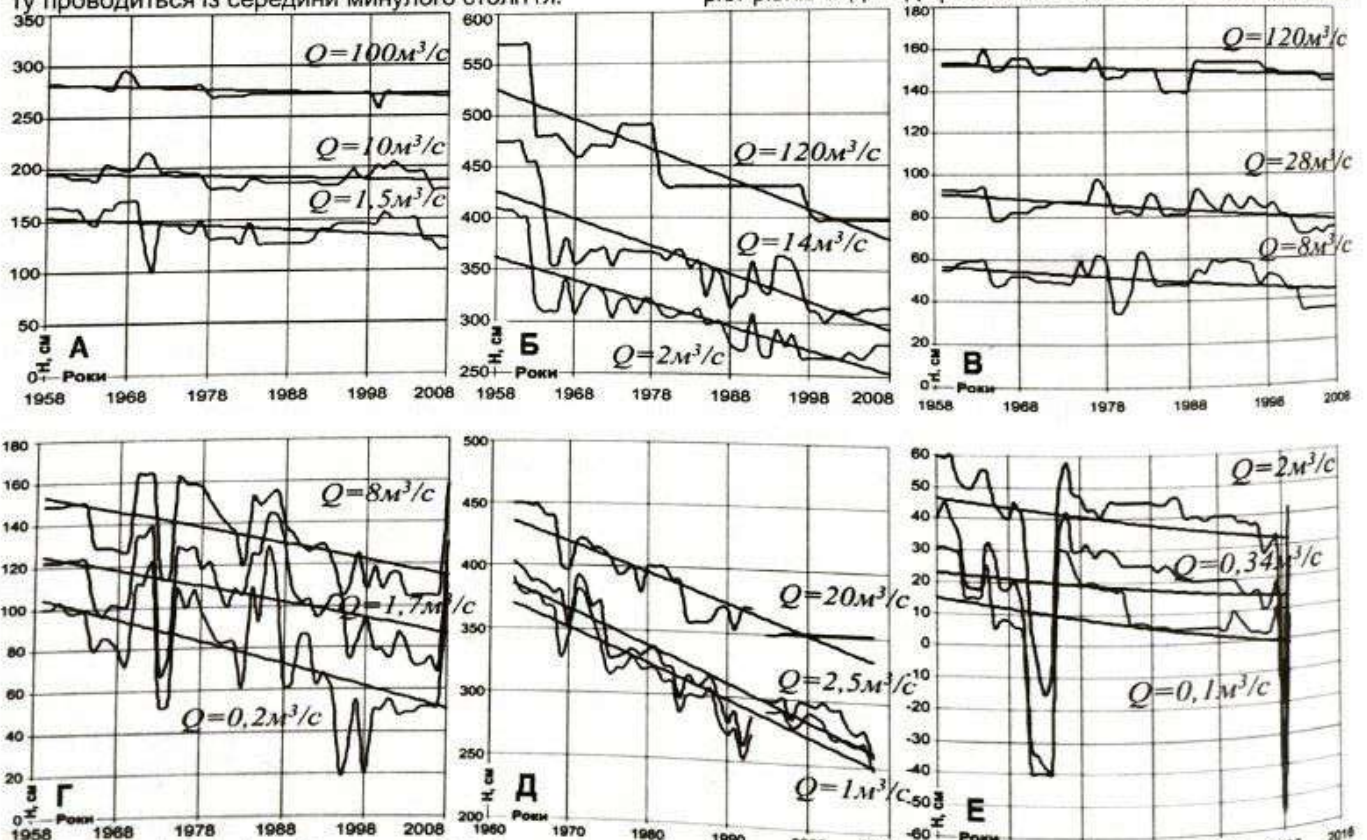

Рис. 1 – Зміни рівнів води при середніх багаторічних (Q_0), середніх максимальних (Q_{max}) та мінімальних (Q_{min}) витратах води протягом періоду спостережень на постах: А) р. Білий Черемош – с. Яблуниця; Б) р. Чорний Черемош – смт. Верховина; В) р. Черемош – с. Устеріки; Г) р. Ільця – с. Ільці; Д) р. Путила – смт. Путила; Е) р. Кам'янка – с. Дора.

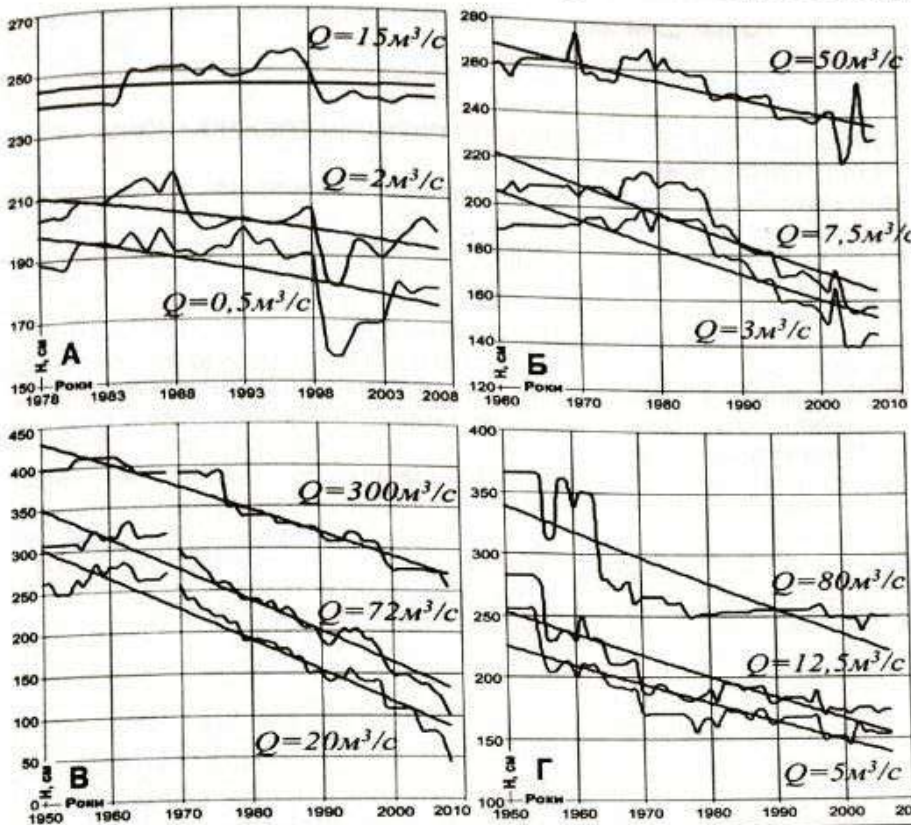

Рис. 2 – Зміни рівнів води при середніх багаторічних (Q_0), середніх максимальних (Q_{max}) та мінімальних (Q_{min}) витратах води протягом періоду спостережень на постах: А) р.Прут – смт.Ворохта; Б) р.Прут – с.Креміньці; В) р.Прут – м.Яремча; Г) р.Прут – м.Чернівці

Таблиця 1 – Величина просідання (приросту) рівнів води відповідних витрат, отримана методом логарифмічних трендів за період спостережень

Ріка	Пункт	ΔН, м		
		Q _{сер}	Q _{max}	Q _{min}
р. Білий Черемош	с. Яблуниця	-0,1	-0,1	-0,15
р. Чорний Черемош	смт Верховина	-1,3	-2	-1,1
р. Черемош	с. Устерки	-0,12	-0,1	-0,1
р. Ільця	с. Ільці	-0,35	-0,37	-0,55
р. Путила	смт Путила	-1,2	-1	-1,2
	смт Ворохта	-0,16	+0,2	-0,25
	с. Креміньці	-0,6	-0,35	-0,5
р. Прут	м. Яремча	-1	-1,15	-0,9
	м. Чернівці	-2,1	-1,6	-2,1
	с. Дора	-0,08	-0,13	-0,05

- 1,3** - інтенсивне просідання рівнів води
- 0,1** - незначне просідання рівнів води
- +0,2** - приріст рівнів

Загальні тенденції вертикальних деформацій на річках досліджуваного басейну визначити досить важко, хоча посилення антропогенного впливу на русла та проходження катастрофічних паводків в останні роки безумовно сприяли посиленню врізання русел.

Інформаційні ресурси: 1. Чалов Р.С. Русловедение: теория, география, практика. – Т.1: Русловые процессы: факторы, механизмы, формы проявления и условия формирования речных русел / Р.С. Чалов. – М.: Изд-во ЛКИ, 2008. – 608 с. 2. Ющенко Ю.С. Руслата заплави річок Українських Карпат / Ю.С. Ющенко. // Наук. вісник Волинського педагогічного ун-ту «Українське Полісся: вчора, сьогодні, завтра». – Луцьк, 1998. – С. 98-99. 3. Явкін В.Г. Повторюваність руслоформуючих та катастрофічних витрат на р. Прут / В.Г. Явкін // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. – К.: ВГЛ «Обрій», 2002. – Т.4. – С. 123-125.

Не типові графіки отримані для постів на річках Ільця та Кам'янка. На фоні загальної незначної тенденції до просідання рівнів води виділяються різкі коливання рівневого режиму особливо в роки катастрофічних паводків. Невеликі розміри даних річок та низькі середньорічні витрати води підвищують чутливість рівнів води до переформувань ложа ріки, що відбуваються внаслідок руху алювіальних гряд.

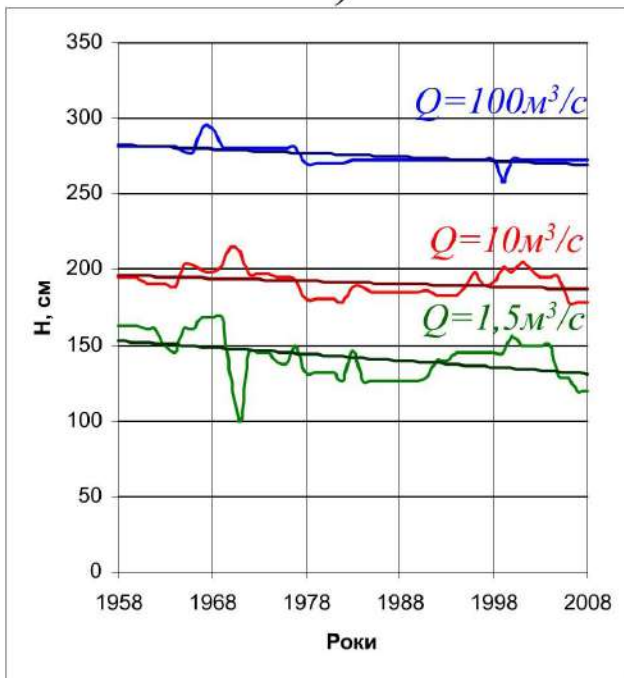
На основі логарифмічних трендів даних графіків нами обраховано загальну величину просідання рівнів води для середніх, максимальних та мінімальних витрат води по постам в басейні Верхнього Пруту, за допомогою яких ми визначили середні темпи вертикальних деформацій (табл. 1).

Отримані результати в цілому співпадають з іншими результатами досліджень рік даного басейну [2, 3].

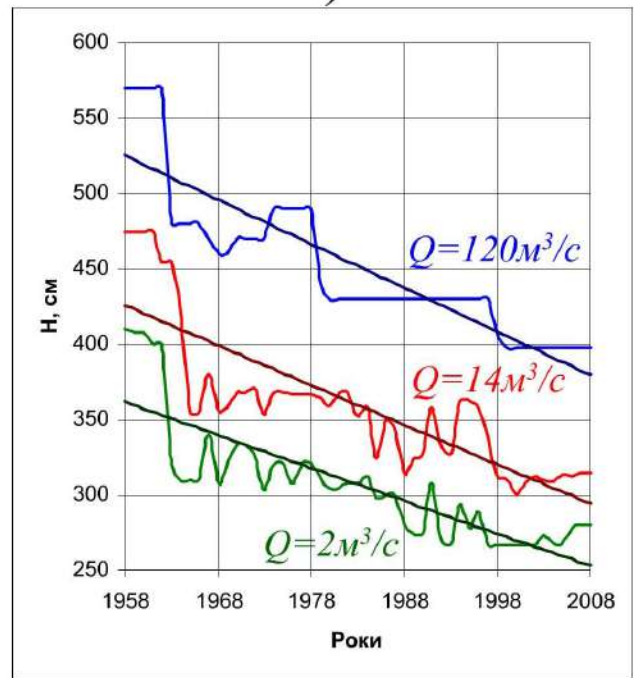
Природний характер вертикальних деформацій русел в основному пов'язаний із процесом поступового врізання ріки в дно долини, акумулятивні ж процеси мають більш локальне поширення, що характеризується впливом місцевих умов. Вирівнювання поздовжнього профілю ріки, інтенсивна ерозія на схилах і зміни транспортуючої здатності ріки сприяють посиленню врізання русел. Найбільш помітне врізання русел відбувається під час катастрофічних паводків, проте, останнім часом, не меншим впливом на розвиток ерозійно-акумулятивних процесів річок відзначаються антропогенні фактори. Кар'єрні розробки безпосередньо в руслі та на заплаві, вибірка більш крупного твердого матеріалу та руйнування шару самовідмостки, русловиправні та регулюючі роботи сприяють, стиснення русла берегозахисними спорудами та протипаводковими дамбами, сприяють посиленню вертикальних деформацій.

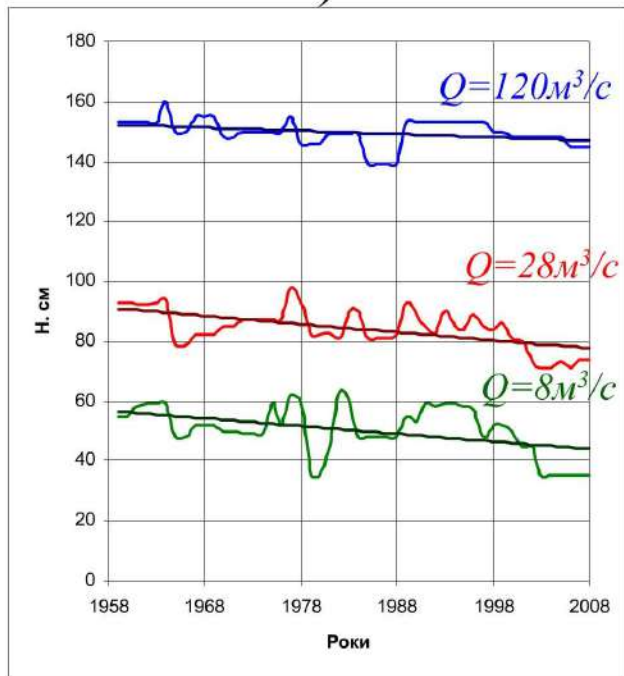
A)

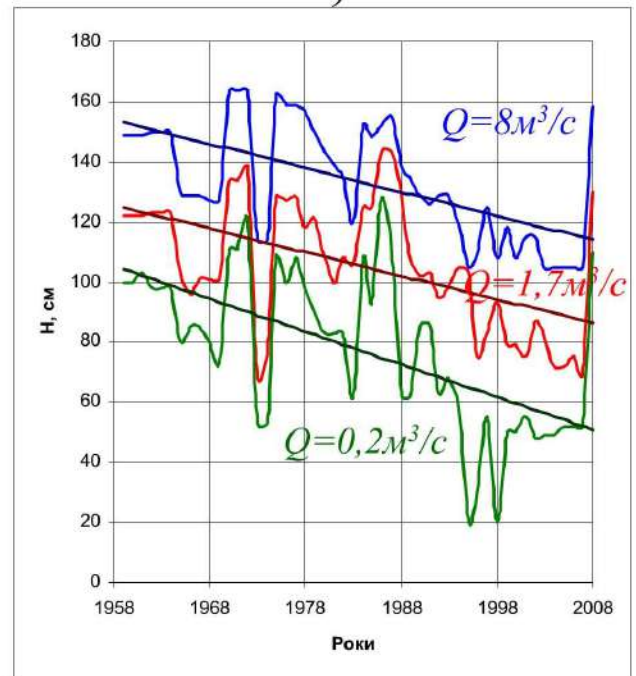
B)

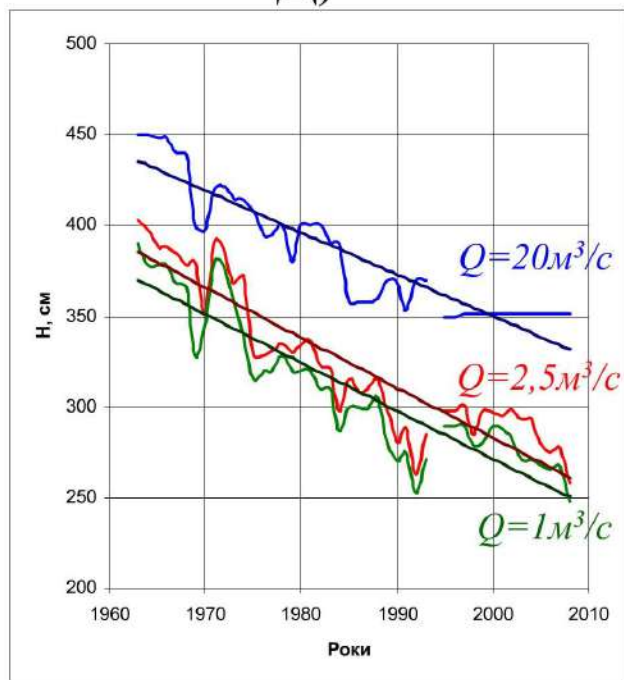
B)

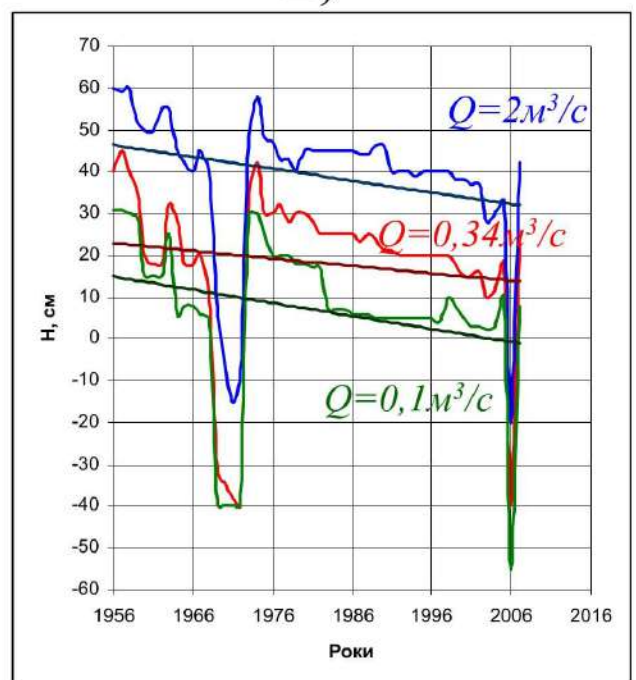
Г)

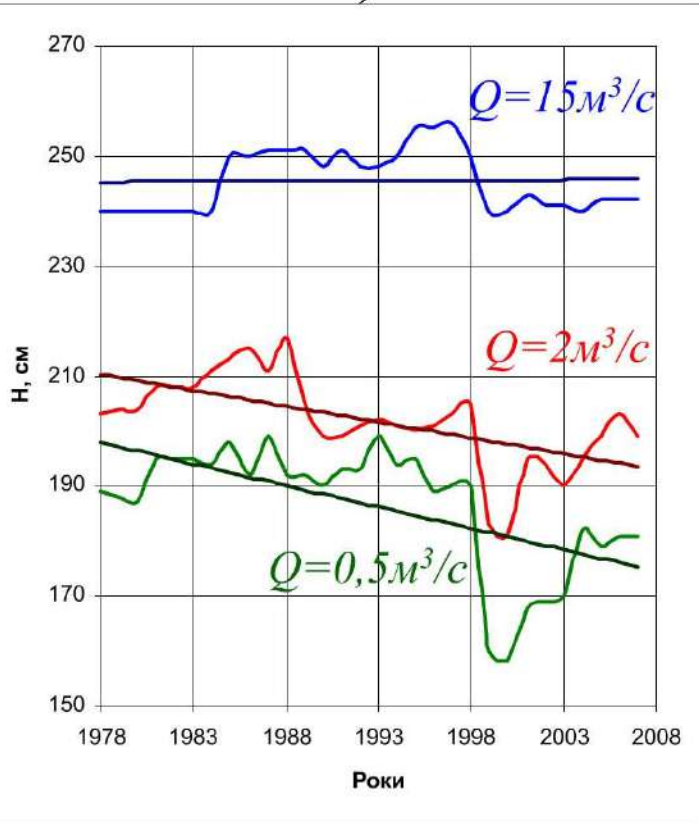
Д)

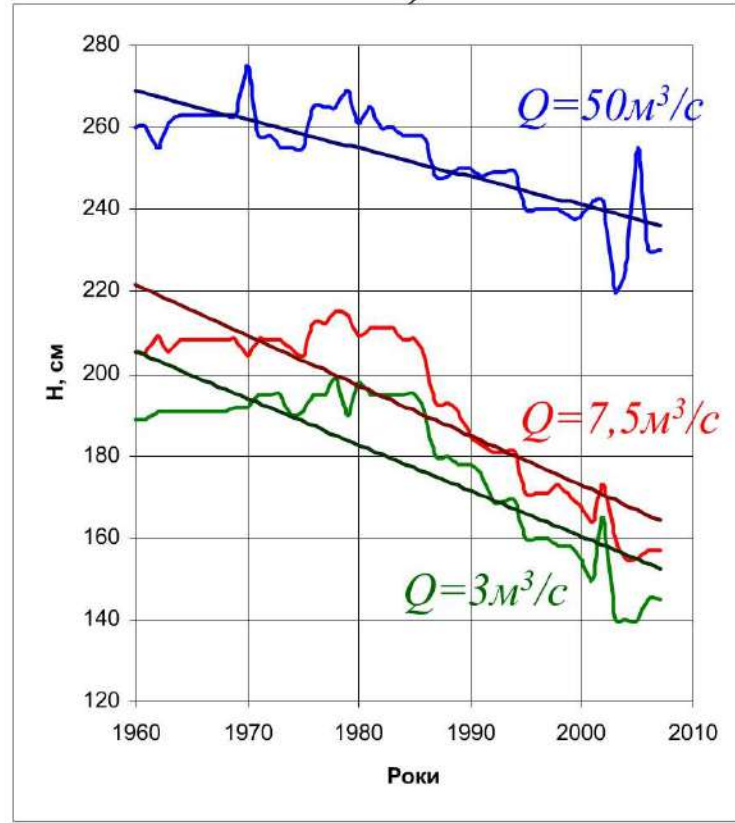
Е)

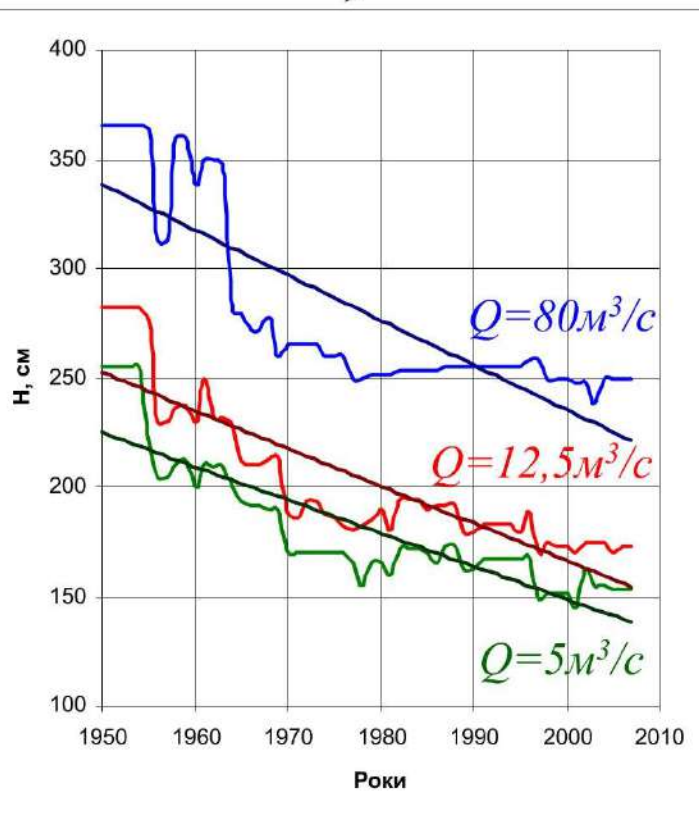
A)

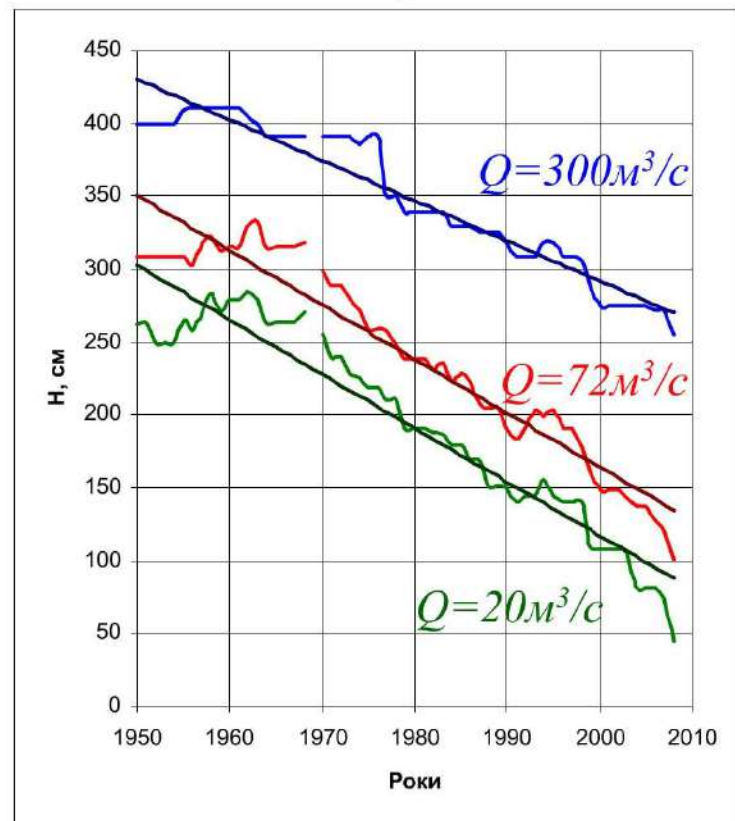
Б)

В)

Г)

СОДЕРЖАНИЕ

ЗМІСТ

CONTENT

ПРИВЕТСТВЕННЫЕ СЛОВА УЧАСТНИКАМ МЕЖДУНАРОДНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ 3

Поляков Н. В., ректор Днепропетровского национального университета имени Олеся Гончара.....3
 Богданович В. В., декан геолого-географического факультета ДНУ им. О. Гончара.....4
 Зеленская Л. И., заведующая кафедрой физической и экономической географии ДНУ им. О. Гончара.....4
 Брылев В. А., профессор Волгоградского государственного педагогического университета.....5
 Гончар Н. Г., директор КП «Днепропетровский детско-юношеский центр международного сотрудничества»...5

СЕКЦИЯ 1

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ФУНДАМЕНТАЛЬНЫХ ГЕОЛОГИЧЕСКИХ И ГИДРОГЕОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ.....7

Абдуллаева Э. А., Титов В. В. Геохимические ассоциации свинца в углях Красноармейского геолого-промышленного района Донбасса.....7
 Ананченко М. Ю. Двухмерное моделирование при интерпретации данных БКЗ с целью поисков продуктивных коллекторов.....7
 Асташенкова А. С. Мінливість властивостей алювіальних відкладів в часі на прикладі низьких терас річки Дніпро.....9
 Андриянов И. К., Шкатула Е. А. Классификация угольных пластов Алмазно-Марьевского геолого-промышленного района Донбасса по содержанию кобальта.....10
 Баштанник В. Н. Реконструкция полей свойств лессовых грунтов по историческим данным.....10
 Бдуленко Д. Е., Щербак Е. С., Мансурова К. Э. К вопросу сжигания углей.....11
 Беспалов А. Р., Бондаренко К. Н. Классификация угольных пластов Алмазно-Марьевского геолого-промышленного района Донбасса по содержанию ванадия.....11
 Бровко М. О. Вплив тектонічних умов на розвиток літодинамічних систем північного узбережжя Азовського моря.....12
 Головки Е. А. Геохимические ассоциации кобальта в углях Алмазно-Марьевского геолого-промышленного района Донбасса.....13
 Гордовенко К. А., Абдуллахи И. Геохимические ассоциации ванадия в углях Алмазно-Марьевского геолого-промышленного района Донбасса.....13
 Гудым О. В., Дудко Е. А. О кобальте и ванадии в углях Алмазно-Марьевского геолого-промышленного района Донбасса.....14
 Дегтяренко Ю. А., Ильенко В. А. Классификация угольных пластов Донецко-Макеевского геолого-промышленного района Донбасса по содержанию свинца.....14
 Дюбо М. Ю., Ягольник О. В. О свинце в углях Донецко-Макеевского геолого-промышленного района Донбасса.....15
 Иванов А. В., Ермияш Д. М., Тараканов С. В. О геологической природе торфяных месторождений (на примере месторождения «Жары» Тверской области).....16
 Ішутіна Г. С., Бєгічев В. С. Інженерно-геологічні та ландшафтні умови будівництва в місті Дніпропетровську.....18
 Іщенко О. О. Визначення параметрів водознижуючого дренажа на підтоплених територіях.....20
 Коврігін А. І., Голондїй Д. А. Типизація інженерно-геологічних умов формування зсувних процесів на території міста Дніпропетровська.....20
 Кармазиненко С. П. Мікроморфологічна будова відкладів пізньопалеолітичного пам'ятника Плєсна.....21
 Козий Е. С., Терентьев В. А. О свинце в углях Красноармейского геолого-промышленного района Донбасса.....23
 Колесник А. Н., Колесник О. Н. Благородные металлы в железо-марганцевых конкрециях Чукотского моря.....24
 Кочерган Я. А. Кріогенні процеси у пізньому плєнігльціалі на території Середнього Подністров'я.....25
 Колесник О. Н., Колесник А. Н. Кадмий, ртуть, свинец в поверхностном слое донных отложений Чукотского моря.....27
 Кравченко А. А., Смелов А. П., Березкин В. И. Геохимические особенности ортогнейсов и кристаллических сланцев в северном окончании Тыркандинской зоны тектонического меланжа.....29
 Крамчанин К. Ю. Вещественный состав позднепермских магматических пород острова Попова (залив Петра Великого, Японское море).....31
 Кузьменко О. О. Критерії оцінки вугілля північного Донбасу як сировини для гідрогенізації.....33
 Курмелев А. И., Трусович У. С. Изучение обогатимости углей пласта g₂^в Снежнянской площади.....33
 Лепокурова О. Е., Иванова И. С. Питъевые подземные воды Томской области.....34

СЕКЦІЯ 4

ФИЗИКО-ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ МЕТОДЫ В ИССЛЕДОВАНИИ ГЕОПРОСТРАНСТВА.....176

Багірина К. В. Вплив кліматичних осциляцій на стік басейну Верхнього Дністра.....	176
Бараніченко І. О. Характеристика режиму рівнів води річки Дніпро в нижньому б'єфі Канівської ГЕС.....	177
Березина Т. А. Расчетные показатели удельной насыщенности гидроэнергетическими ресурсами территории Удмуртской Республики.....	177
Белеш Д. О. Внутрішньорічний розподіл стоку річки Самара.....	178
Букаева А. С., Гончарова О. П., Курманбаева А. Г., Козина О. В. Изучение пойменных почв на территории природного парка «Щербаковский».....	179
Булавенко І. Г. Вивченість проблематики функціонування природно-територіальних комплексів.....	180
Гежий О. І. Аналіз вихідної інформації регіонального та територіального моніторингу ґрунтових вод лівобережжя Дніпропетровської області.....	181
Данильченко О. С. Характеристика гідрологічних показників малих річок Середньоруської височинної лісостепової провінції Сумського Придніпров'я.....	183
Злобина Л. Н. Структура речної сети и водораздельных пространств бассейнов рек Нылга и Шаркан.....	184
Ищенко В. Г. Географічні особливості комплексного показника періодичності, мінливості, акумуляції опадів та зволоження на Дніпропетровщині.....	186
Ищенко М. А., Дарницький В. Б. О ячеистой структуре северного субтропического круговорота в Тихом океане.....	187
Кича О. С. Особливості динаміки абразійно-обвальних та абразійно-зсувних берегів північно-західної частини Чорного моря.....	188
Ковальчук С. І. Методи інтеграції графових мереж.....	189
Козина О. В., Букаева А. С. Исследование водных объектов на территориях природных парков Волгоградской области.....	191
Кормич А. А. Современное состояние грязевых вулканов Керченского полуострова.....	193
Корхова Ю. А. Древние оползни Волгоградского правобережья Волги: генезис, морфология, современное состояние.....	195
Костенюк Л. В. Вертикальні руслові деформації на річках басейну Верхнього Пруту.....	196
Ларькова М. С. Нарушенность коренных ландшафтов заповедных территорий таежной зоны европейской части России.....	198
Литвиненко В. В. Анализ снежного покрова в Москве зимой 2010–2011 г.....	199
Масько Є. О. Визначення норми річного стоку води на водомірних постах басейну річки Самари.....	201
Матвіїшина Ж. М., Задвернюк Г. П., Мацібора О. В. Морфологічні особливості голоценових ґрунтів другої половини суббореального періоду в басейні Південного Бугу.....	202
Полупанова О. М., Козина О. В. Речные поймы на территории Волгоградской области.....	204
Процюк О. В. Басейновий підхід в геоморфологічних та гідрологічних дослідженнях.....	206
Прядка І. А., Белоусова Н. В. Методы комплексной агроэкологической оценки земель.....	208
Путилина Т. Ю., Козина О. В. Циркуляция и стратификация атмосферы в системе парковых зон городских территории.....	210
Рижийс Е. А., Ищенко М. А., Дарницький В. Б. Океанологические основы флуктуаций биологической и промысловой продуктивности в северо-западной части Тихого океана (гряда Рюкю).....	211
Санін А. Ю. Береговые морфосистемы побережья Крыма.....	213
Сидоренко А. В. Розподіл дефіциту насичення повітря в Українських Карпатах та горах Криму.....	214
Сизенко О. В. Ландшафтне різноманіття території проєктованого заказника «Річка Підпільна».....	216
Слипецкий А. Н. Особенности формирования стока наносов на реках Курской области в период весеннего половодья.....	217
Сопов Д. С. До аналізу сучасної структури земельного фонду Луганської області.....	218
Суриков К. А., Розиган Т. В. Орогидрографічні особливості ділянки Троїцьке на Луганщині.....	220
Суховий Е. Н. Поверхностные карстовые формы рельефа массива Орта-Сырт (Крымские горы).....	220
Хмельницкий Б. В., Шкарабань Ю. А. Орогидрографическая характеристика участка Зайцево Днепропетровской области.....	222
Чуприна К.В., Пряхин С.И. Антропогенные ландшафты города Волгограда (на примере Краснооктябрьского района).....	222
Шабалина О. Д., Лобанов В. Б. Библиометрический анализ публикаций по синоптическим вихрям в океане.....	224
Шуліка Б. О. Агрокліматичні умови вирощування винограду в місцевості селища Високий.....	225
Щербатий Д. В. Активізація стихійних гідрометеорологічних явищ та процесів у Чернівецькій області на початку ХХІ століття.....	227

СЕКЦІЯ 5

НАУЧНЫЙ ОПЫТ ИССЛЕДОВАНИЙ ИСТОРИЧЕСКОЙ ГЕОГРАФИИ И ИСТОРИИ ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ.....229

Афанасьев О. Є. Науковий зміст комплексного вивчення історії регіонального природокористування (на прикладі Південно-Східної України).....	229
--	-----